

RIIGIKOHTU 2023. AASTA TEGEVUSARUANNE

Riigikohus on Eesti Vabariigi kõrgeim kohus, mille pädevus ja ülesanded on sätestatud põhiseaduses, kohtute seaduses ja kohtumenetluse seadustes. Põhiseaduse järgi on Riigikohus kassatsioonikohus ja põhiseaduslikkuse järelevalve kohus. Riigikohtu roll on kaasa aidata õigusemõistmise korrakohasele toimimisele kohtusüsteemis, seda eelkõige kohtunike omavalitsuskogude tööd korraldades ja kohtupraktikat kujundades.

Riigikohus korraldab kohtunike koolitust ja kohtuvaldkonna välissuhtlust. Riigikohtu esimees juhib kohtute haldamise nõukoda.

Riigikohus tähistas 27. mail 30 aasta möödumist oma taas asutamisest raamatu „Eesti riigi kolmas samm“ avaldamisega ja akadeemilise juubeliaktusega.

12. ja 13. oktoobril toimus Tallinnas Swissôtelis konverentsi „Kohtumenetlused muutuvad ajas: mis jääb ja mis muutub?“ Konverents korraldati koostöös Riigikohtu ning Justiitsministeeriumi, Eesti Advokatuuri, Prokuratuuri, Tartu Ülikooli õigusteaduskonna ja Tallinna Tehnikaülikooli õiguse instituudiga.

Personal

Seisuga 31.12.2023 oli Riigikohtus 96 teenistusk kohta, sh 19 riigikohtuniku kohta, 52 ameti- ja 25 töökohta. Tööjõu koguvoolavus aastast oli 16,3% (2022. aastal 11,6%), vabatahtlik voolavus 11,95% (2022. aastal 7,4%). Riigikohtust lahkus aasta jooksul 15 teenistujat (2022. aastal 11) ning tööle asus 11 teenistujat (2021. aastal 10).

Eelarve

Riigikohtu 2023. aasta esialgne eelarve (v.a. käibemaks ja mitterahalised kulud) oli 6 136 322 eurot. 2022. aastast toodi vahendeid üle 647 248 eurot, mis sisaldas endas vahendeid mitmeaastaste projektide elluviimiseks. 2022. aasta riigieelarve seaduse muutmise anti Justiitsministeeriumi eelarvest Riigikohtu eelarvesse 500 000 eurot projektide kulude katteks. 2023. aasta juunikuust anti Riigikohtu raamatupidamise ning personali- ja palgaarvestuse funktsioon üle Riigi Tugiteenuste Keskusele. Selleks otstarbeks anti Riigikohtu eelarvest 6 239 eurot RTK eelarvesse 2023. aasta kulude katteks. Riigikohtu lõplikust eelarvest (6 777 331 eurot) moodustasid piirmäärata vahendid 32,1% e 2 175 352 eurot (2022. aastal 30,55% e 1 913 800 eurot), piirmääraga vahendid 67,9% e 4 601 979 eurot (2022. aastal 69,45% e 4 350 548 eurot).

Õigusemõistmine

2023. aastal esitati kokku 2409 menetlustaotlust - tsiviilasjades 932, kuriteo- ja väärteoasjades 877 ning haldusasjades 600. Koos varasemaga oli menetluses 2955 taotlust (1% vähem kui 2022. aastal). Läbi vaadati 2628 taotlust. Menetlusse võtmine otsustati 2126 taotluse osas, neist menetlusse võeti 222 taotlust (10%). Põhiseaduslikkuse järelevalves vaadati läbi 46 asja. Riigikohtu jõudlus 2023. aasta menetlustaotluste läbivaatamisel oli 109%. Keskmise puhas menetlusaeg eelmenetluses oli 62 ja põhimenetluses 133 päeva.

Kohtunike omavalitsuskogude töö korraldamine

Täiskogu

Kohtunike täiskogusse kuuluvad riigi kõik kohtunikud. Riigikohus valmistas ette ja viis läbi kohtunike XXII korralise täiskogu, kus lisaks Riigikohtu esimehe ja justiitsministri

ülevaadetele õigus- ja kohtusüsteemi arengust ning korralduslikele küsimustele oli keskseks aruteluteemaks kohtunike põlvkonnavahtuse väljakutsed ja võimalused.

Kohtunikueksamikomisjon

2023. aastal saabus 33 eksamile lubamise taotlust, eksamid sooritas positiivselt kuus eksamitegijat. Viidi läbi 6 kohtunikukonkursi 23 kohtunikukoha täitmiseks, kuhu kandideeris 105 isikut. 2023. aasta lõpu seisuga oli ametis 41 alla kolmeaastase staažiga kohtunikku.

Koolitusnõukogu

8. juunil 2023 valiti kohtunike täiskogul koolitusnõukogu uued kohtunikest liikmed. Alates 19. septembrist 2023 on koolitusnõukogu esimees riigikohtunik Heili Sepp ja aseesimees Tartu Maakohtu kohtunik Margit Jõgeva.

Koolitusnõukogu kinnitas 2022. aasta koolitusaruande, jälgis 2023. aasta kohtunike koolitusprogrammi täitmist, seadis prioriteedid 2024. aasta koolitusprogrammi koostamiseks ning kinnitas selle. Koolitusnõukogu alustas kohtunike koolituse strateegia 2025-2027 väljatöötamist, mis on plaanis vastu võtta 2024. aasta sügisel.

Kohtunike distsiplinaarkolleeegium

2023. aastal viidi läbi distsiplinaarmenetlus ühe kohtuniku suhtes.

Kohtunike eetikanõukogu

2023. aastal pööruti eetikanõukogu poole kuuel korral.

Koolitustegevus

2023. aastal valmistati ette ja viidi läbi 68 koolitust 88-l koolituspäeval. Aasta jooksul osales vähemalt ühel koolitusel 234 kohtunikku (95% töötavatest kohtunikest); 214 kohtujuristi (92%) ja 42 alustavat kohtunikku (100%). 2023. aastal avati Moodle'i õppekeskkonnas "Alustava kohtuniku digivärv" ja arendati koolituste kodulehte <https://koolitus.riigikohus.ee/>, kuhu lisati 31 salvestist iseseisvaks õppeks.

Jätkati kohtuteenistujatele õiguskoolituste korraldamist justiitsministeeriumiga sõlmitud lepingu alusel (9 koolitust).

Riigikohus on jätkuvalt Eesti Euroopa Liidu Õiguse Akadeemia (ERA) patroonriik. 2023. aastal osalesid Riigikohtu kaudu I ja II astme kohtunikud väliskoolitustel kokku 56 korda.

2023. aastal osales 9 kohtunikku advokatuuri koolitustel ning 2 kohtunikku prokuratuuri koolitustel. Prokurörid osalesid kohtunike koolitustel 39 ja advokaadid 389 korral.

Koolitusnõukogu pidas kohtunike koolituse strateegia rakendamist 2023. aastal edukaks ja tulemuslikuks.

Välissuhtlus

Riigikohus on 9 rahvusvahelise organisatsiooni liige, sh kolme organisatsiooni juhtkonnas. Lisaks regulaarsele suhtlusele läbi liikmesorganisatsioonide (välislähetused, küsimustikud jm andmevahetus) toimus 2023. aastal mitmeid kohtumisi ja ühisseminare.

24.-25. aprillil leidis Riigikohtus aset seminar asüüliõiguse teemadel, mille viisid läbi Saksamaa Kõrgema Halduskohtu kohtunik prof. Harald Dörig (emer.) koos Belgia asüülikohtuniku ja IARLJ (International Association of Refugee Law Judges) endise presidendi Katelijne

Declerckiga. Lisaks Eesti õiguspõhiste ja Riigikohtu nõunikele võtsid seminarist osa ka kolleegid Läti halduskohtutest.

Riigikohus võõrustas 23.–25. mail Läti ja Leedu konstitutsioonikohtute esindajaid, kellega arutati peamiselt riikide põhiseaduste ja Euroopa Liidu õiguse tasakaalu ning kohtunike õiguslike tagatiste küsimusi.

6.-8. septembril toimus Riigikohtu ja Soome Ülemkohtu koostööseminar Helsingis. Seminaril tutvuti vastastikku töökorralduse ja loamenetluse printsiipidega ning arutati hiljutise kohtupraktika üle.

18.-22. novembril külastas Riigikohtu delegatsioon Ukraina Ülemkohut, samuti Kiievis asuvat apellatsioonikohut ning Borodianka ja Malyni rajoonikohtuid.

Kohtute aastaraamat

2023. aastal andis Riigikohus välja “Kohtute aastaraamat 2022” elektroonilises vormis. Aastaraamatu üks peateemasid oli kohtunike jätkuv põlvkonnavaheetus. Tõdeti, et käimasoleval 2023. aastal leiab aset ilmselt suurim kohtunike pensioneerumise laine. Tunti muret kohtunikonna järelkasvu leidmise pärast.

Kohtute haldamise nõukoda

Kohtute haldamise nõukoda pidas 2023. aastal 4 istungit, käsitleti kohtute eelarvet, kohtuametnike palgapoliitika ümberkujundamist, kohtute haldamise mudelit ning kohtute arengukava, kohtumenetluse tõhustamist, kohtute tegevust ja õigusemõistmist reguleerivat seadusandlust ning teisi aktuaalseid küsimusi.

Olulised andmeallikad Riigikohtu tegevusest

Kohtuasjade läbivaatamise detailne aastapõhine aruandlus:

<https://www.riigikohus.ee/et/riigikohus/statistika>

Koolitusest: <https://www.riigikohus.ee/et/koolitus-osa-kohtunikuametist>

Kohtunike omavalitsuskogude tööst: <https://www.riigikohus.ee/et/eesti-kohtususteem/kohtunike-omavalitsuskogud>

Kohtute aastaraamat: <https://aastaraamat.riigikohus.ee/aasta-2022/>